narrativa

Eduard Prats Alonso

La gerra esquerdada

Cossetània

Col·lecció Narrativa - 103

LA GERRA ESQUERDADA

Recull de contes

Eduard Prats Alonso

Cossetània

Primera edició: juny del 2022

© dels textos: Eduard Prats Alonso

© d'aquesta edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 x Tres

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-1356-187-5

DL T 514-2022

Dedicat a tots els sanitaris de l'Hospital Universitari Sant Joan de Reus, el meu centre mèdic durant quaranta anys, posat a prova en la crisi produïda pel SARS-CoV-2, amb agraïment.

Dedicat també a aquells que van ser els meus mestres a l'Hospital Clínic de Barcelona i a l'Escola de Patologia digestiva del Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

ÍNDEX

Ara-Take 5
L'espurna 17
Qui li dirà la veritat al taxista? 31
Quiromàtic plus 53
Un metge decent 65
La Marta troba a faltar quelcom 77
Kintsugui 81
L'endoscopi vivent 97
En la foscor 115
Coronavirus 123
La gerra esquerdada 145

Sant Pere l'Isolat 157

ARA-TAKE

La nit és diàfana. Malgrat el fred, la claror invita a sortir al defora, abandonant l'escalf confortable dels tions que encara cremen a la caverna. Ara-Take contempla la bola blanca penjada al cel. De sobte, nota darrere seu una presència. És el iaio. El sent respirar. Ha sobreviscut a molts hiverns. Quan tots els joves surten a caçar, ell, el patriarca, es queda amb les dones i els infants, i vetlla perquè tot segueixi en ordre. S'ajupen i es miren. El patriarca s'asseu a terra i pren la paraula. Comença explicant coses que, aparentment, no tenen sentit. Però, ben aviat, Ara-Take entén què vol dir. L'aigua és vida, però també causa riuades perilloses, el sol dona energia, però, en ple estiu, esgota els arbres i, amb ells, els fruits que hi pengen. El foc, les eines de caça, tot, absolutament tot, pot ser unes vegades favorable i unes altres perjudicial. Per què sentir estranyesa d'aquell fet malaurat?

El grup havia sortit de bon matí amb els arcs ben tensats i les piques ben esmolades. El dia abans, ell mateix i l'Oto-Nin, havien vist, des dels turons que dominen

el rierol, un grup de cabirols abeurant a la caiguda de la tarda. Podia ser una bona cacera. Era qüestió de sorprendre'ls l'endemà abans de l'alba. Es van llevar ben aviat. Arribats al turó, van veure moviments de branques a la vora del riu. Es dividirien en tres grups per encerclar els animals. L'Oto-Nin amb dos més van triar el baixador que feia més pendent. Al cap de poc de dispersar-se, uns crits esfereïdors van trencar el silenci de la matinada. La bandada de cabirols va fugir corrents. Ell s'havia acostat al penya-segat i des d'allí va veure el company caigut a terra amb la punta de la pica ficada al pit.

Una relliscada inoportuna de l'Oto-Nin havia propiciat que la pica quedés apuntant al darrere i se l'havia clavada. Els companys astorats es preguntaven: què fem? L'Ara-Take va creure que l'Oto-Nin moriria si no es feia res i va enretirar la punta de la llança. Els ulls de l'Oto li demanaven que ho fes. I ho va fer.

Ara, malgrat les paraules del vell, el seu cap s'inunda de dolor pel company perdut, al mateix temps que el colpeja l'eterna pregunta sobre l'oportunitat i el profit de la seva acció. Aquell trau al pit, deixat per la llança en retirar-la, no sagnava en excés però, malgrat tot, el desgraciat Oto-Nin havia anat a pitjor. La pell havia esdevingut cada cop més freda i suosa i la mirada més enterbolida, mentre la respiració decandia per moments. Tots els adults coneixien bé aquests senyals. A la fi, després de dos dies d'agonia, el caçador dissortat va morir. Podien haver anat les coses d'una altra manera? El vell li diu que no ho sap ningú. Ell pregunta: "Ningú?" Després d'una pausa, el vell respon: "Si algú pot saber-ho, és Baites-Neitin, el solitari, que viu a les portes de la cova sagrada."

Amb el permís d'Argitibas el Vell, Ara-Take es posa en marxa. Camina a pas ferm pel pla i s'enfila, quan cal, seguint els viaranys traçats pels porcs senglars i els escòrrecs dels vessants. Tres cops naixerà el sol sobre la línia llunyana que uneix el cel amb la terra abans que ell no arribi a la cova del solitari Baites-Neitin.

En caure la tarda que fa tres, allà, a mig aire de la paret muntanyosa, entreveu una columneta de fum. Després d'una bona grimpada, arriba a la distància d'un cop de pedra. Llavors veu la figura de l'home cobert de pells. Ha de ser Baites-Neitin. Dret, amb una vara a la mà, se'l mira fixament. Després d'una estona li fa senyals indicant-li que s'apropi. Ara-Take ho fa, a poc a poc, amb les mans obertes i els palmells nus. Se saluden i s'asseuen. Ara-Take li ofereix nous i ametlles collides per la seva companya Teban. Baites-Neitin, complagut, li dona aigua fresca del regalim de la roca del fons.

—Vinc a veure't de molt lluny —diu el viatger.

—Els teus motius deus tenir —li respon el bruixot—. Descansa i quan es faci fosc, parlarem.

—Fixa't en aquestes flames —diu Baites-Neitin—, mira-les bé, sempre iguals però sempre diferents! El foc és dinàmic, té vida, escalfa i no s'estén més enllà dels seus límits. Si s'escampés per l'herbassar, seria la perdició; si s'extingís, seria la mort. Alimenta'l amb troncs, però no amb excés; fes-ho al recer, perquè el vent o la pluja no l'apaguin. Si vols que duri, vetlla'l, però no el remenis a destall. Observa. I actua només si és necessari.

—Això és tot? —respon el jove viatger.

—Això és tot. Ara ens beurem aquest suc d'ametlles i tastaràs unes cuixes de conill.

Mentre mengen, el jove contempla el foc i els dibuixos canviants que es projecten sobre la paret de la balma a l'esquena del mestre.

L'endemà, Baites-Neitin —sense que ell li hagi explicat res—, mostrant-li un tronc de fusta corcat, diu:

—Què veus?

—Una fusta podrida. Els cucs se l'estan cruspint.

—I què es pot fer?

—Llançar-la al foc.

—I si aquest tronc fos el teu germà o el teu fill, també el tiraries al foc?

—No. Intentaria guarir-lo.

—I com ho faries?

—Primer l'exposaria llarg temps al fum d'una foguera atapeïda de fulles verdes, i després el submergiria en aigua i cendra. Finalment, el posaria tot un dia al sol.

—Doncs ja saps què has de fer amb tu mateix.

—Però, mestre, no vol saber què va passar?

—El que va passar va passar.

—I com sabré, un altre dia, què he de fer? —s'atreveix a preguntar el viatger.

—Ho sabràs, Ara-Take, ho sabràs. Tu ja has fet el pas més important del teu aprenentatge. En el moment crític no vas abandonar. Vas rumiar i vas buscar. Altres no ho faran mai. T'has fet preguntes. No deixis de fer-te preguntes. Has de saber que mai estaràs del tot segur. I ara marxa, que tens un llarg recorregut abans que no tornis amb els teus.

I el jove, agafant el bastó que el vell solitari li ha regalat, aixeca la mà en senyal de comiat. Poc després —amb decisió— enfila el corriol de baixada, cap al seu poble, on arribarà quan el sol s'hagi amagat tres cops rere l'horitzó.

Plantat damunt la roca plana, mira fixament la gran bola lluminosa que, com cada vespre, s'oculta rere les muntanyes. En pocs moments la llum de l'horitzó s'apagarà. Creuat de braços, com si ell mateix s'abracés, reviu un altre cop els darrers instants de vida d'Oto-Nin. Com havia estat la mirada del nafrat? No podia ser condemnatòria. Ell, Ara-Take, el més jove dels caçadors, havia estat l'únic decidit. Els ulls de l'Oto demanaven ajuda i, alhora, mostraven resignació. Els altres companys, inquiets, formant cercle al seu voltant, mormolaven súpliques a les deïtats amagades a l'entorn.

Més d'una nit, en ple somni, torna a sentir el xiscle del company i veu les contraccions del seu rostre quan va tirar de la pica clavada al pit. No podia ser d'una altra manera. Cap membre del clan va fer-li un retret l'endemà. Més aviat va endevinar aprovació a la seva temptativa.

Durant l'enterrament, ara fa dues llunes, ell s'havia mantingut distant. Altres membres del grup van participar pintant el cos del camarada amb tintura groga i marcant-li el front amb tres ratlles vermelles, signe de l'edat adulta. Una nena va deixar branques de romer i margarites grogues als peus del cadàver i la dona més gran va encloure-li una pedra tallant al palmell inert de la mà, esperant que l'eina li fes servei en el més enllà.

Ell es va mantenir allunyat, impertèrrit, dempeus, amb els ulls fixats al túmul situat al final del camí erm que duia al turó més alt.

S'ha fet fosc, però Ara-Take continua mirant en llunyania. La veu de la Teban el reclama. Ja hi anirà. Ara ha de pensar. Es pregunta de nou: retirar el burxó va ser una bona idea? Aquella pica causava el mal tràngol del seu company, per tant, desclavar-la havia de ser bo a la força. Aquell matí de mal record va tenir clar que només volia ajudar-lo. Va arrencar la llança perquè, si no ho feia, el company es moria sense remei. El que li preocupava més era que, fent el que va fer, no havia aconseguit res, ans al contrari, tot s'havia esguerrat. Així, doncs, ell va precipitar el final de l'Oto-Nin. Sovint havia vist com els membres del clan extreien espines i punxes de la seva pròpia pell o de la d'altres i això duia a la curació. No havia fet una altra cosa que fer el que fan els homes i, fins i tot, els animals.

En la llunyania se sent l'udolar d'una bandada de llops. El gos que l'acompanya es neguiteja. En poca estona seran a prop. Fa mitja volta i torna a la cova.

Quan arriba s'asseu rere la foguera. Llavors la Teban li passa unes cuixes de perdiu fumades i deixa sobre una pedra plana dues pomes. El grup fa estona que s'ha encabit al fons de la cavitat. Només resta en peu Nifos, el Coix, que atiarà el foc fins a la matinada. Ara-Take mastega la carn mig crua i rumia un altre cop que la seva intenció havia estat fer el bé. Retirar el burxó no havia estat la causa de la mort, el dany ja hi era abans que ell intervingués. Era obligatori actuar. Si més no, no estava prohibit fer-ho. Si en alguna cosa s'havia diferenciat dels

altres era que, ell, havia anat més lluny en la seva determinació, fent quelcom que ningú gosava fer.

És negra nit i bufa una ventolina que l'empeny a buscar recer dins la cova. Quan entra, el vell Argitibes l'invita a seure's al seu costat i li posa la mà a l'espatlla. No diu res. Només la mà del vell posada sobre l'espatlla. De sobte, Ara-Take, enmig la foscor, veu com un a un els companys s'alcen i, en silenci, dipositen una pedra petita als seus peus. Un cop han passat tots, Argitibes les arreplega i les posa dins d'una bossa de pell. Agafant la bossa s'aixeca i li fa senyal que ell s'aixequi també. S'apropa i posant-li una mà a l'espatlla amb l'altra li dona la bossa i li diu: "Guarda-la bé." Ara-Take dubta un moment, però al cap de poc allarga la mà i la pren. "Dona'm la teva pica", diu el Vell. I prenent-la, la deixa plana a terra i hi posa un peu al damunt.

Passada una estona, el vell Argitibes es retira al fons de la cova i llavors se li apropa la Teban i l'estira del braç.

Al defora Nifos, el Coix, cobert per una pell de cérvol i un barret de palla, apilona branques veroses al voltant del foc perquè la nit serà llarga. Ara-Take sap que de Nifos depèn que arribin sans i estalvis a la matinada.

Enllaçat a la Teban, abans que el venci la son, pensa que és ben cert que demà comença un nou dia per a ell.

La bandada de llops ja no se sent. La foguera petardeja i el fum envaeix la cova esporuguint les arnes i els escarabats que per una estona deixaran tranquils als companys.

Gràcies a tu, Nifos, dormirem plàcids i confiats una nit més, pensa el fins ara caçador, i s'abraça fort a la Teban.

Lluny queda el dia en què Argitibes el Vell li va donar la bossa amb les pedretes dels companys. Tot i que el cuir s'ha assecat, encara la conserva. Avui, arribat el crepuscle baixa pel pendent i s'allunya de la gran balma a on s'aixopluga el clan. Faci fred o calor s'asseu a tocar del gran om i repassa en solitari els fets que l'han ocupat tota la jornada. Ni la pluja el detura. Des de fa molts hiverns els companys respecten aquest allunyament. Només el gos que li va regalar Argitibes abans de morir rondeja al seu voltant amb les orelles atentes i els ulls ben oberts. Mentrestant, a dalt la balma, els companys s'ocupen de picar les nous o altres fruits de closca i posar els ous de guatlla a la vora del foc perquè s'escalfin i tinguin millor gust. Al fons de la cova el capitost està reunit amb els seus homes fent plans per la cacera de l'endemà.

Ell, Ara-Take el Sanador, ha après moltes coses des que va desenganxar la pica encastada en el pit de l'Oto-Nin. Mai més desenclavaria una punxa tant a la brava com ho va fer. Primer observaria amb calma la cara del ferit, escoltaria la respiració i, si no sortís aire xiulant, eixamplaria la ferida amb la pedra que tingués el tall més fi. Després, amb lleus moviments oscil·lants, aniria retirant la punxa a poc a poc. Això ho havia fet dues vegades i els ferits s'havien guarit. Una tercera vegada el malalt es va morir. No sempre s'encerta, pensa, mentre es mira fixament les mans.

Necessita aquesta estona de calma per deixar fixats en la memòria cadascun dels esdeveniments del dia. Amb el pas dels estius-hiverns ha comprovat que, a mesura que passa el temps, se sent més segur. Rememora els

seus actes, els recorda tots. S'adona que aquest és el secret del seu art.

Fa més de cinc hiverns, tants com els dits d'una mà, que el seu bon fer és conegut per tot el territori més enllà del domini del clan. No és rar que vingui a visitar-lo un xaman veí amb qui discuteix a quin lloc del cos aplicar la pedra calenta quan hi ha dolor, amb quina barreja de fang i herbes ha d'untar-se una ferida quan fa pudor o quina zona del crani cal foradar si el dissortat té convulsions. Són molts els remeis que desconeix com també són molts els que sap. Li agradaria tenir més trobades amb altres sanadors. No són gaires els que s'hi avenen a fer-ho.

De tant en tant, ve algun habitant de la vall portant un desvalgut amb fiblades al cap o ardències a la panxa, i ell escolta, observa, pregunta, toca i promet que el guarirà. Els més difícils són aquells perjudicats per debilitats que els fan posar els ulls en blanc. Algunes vegades li porten un malalt d'amagat perquè el seu sanador només recomana que la família dansi adreçant les mans al cel, mentre sona el tam-tam que toca el bruixot. A l'Ara-Take no li agrada actuar a esquena d'un altre sanador, que això ja li ha portat més d'un disgust, però com pot negar-se quan algú demana ajut?

Són temps de canvis, com repeteix un dia rere l'altre Kati-On, el capitost, fill d'Argitibes. A la sortida de l'hivern els clans de la vall faran una batuda per caçar porcs senglars que aquest any tan humit n'hi ha molts. Per primera vegada ho faran tots plegats. Després de la cacera es reuniran i fixaran els dominis dels assentaments, tenint en compte les antigues tradicions i també el nom-

bre d'individus de cada grup. Ja no es mouen tant com èpoques passades.

El clan del Kati-On té conills tancats en caus fets amb branques trenades. La Teban té cura d'ells, com també d'unes cabres que els donen llet i bona carn. Han començat a conrear una planta que en diuen ordi i dels seus grans fan pasta blanca que donen als animals.

Són temps de canvis per a la vida dels clans i també haurien de ser-ho per als xamans. Lluny queden els temps que la Teban sortia sola de bon matí a collir fulles i matolls per fer les begudes curatives. Només ella sabia diferenciar la camamilla de les margarites, només ella sabia en quin racó del bosc trobar aquelles flors blanques, petites i apilonades com l'escuma de la llet. De les fulles i tiges sortiria un beuratge sanador. Només la Teban sabia en quin lloc de l'estany trobar sangoneres que introduiria curosament dins la closca buida d'una carbassa i mantindria vives donant-les a menjar capgrossos, mosques i cargols.

Pujant de nou a la balma veu com la Teban camina feixuga arrossegant les cames. S'han fet grans. A ell no li queda cabell, tot i la poblada barba, i no pot estar massa temps dret perquè l'esquena li doloreja. Quan ha d'anar a guarir algun malalt llunyà, es pren pólvores del cascall, només un pessic, perquè, si se'n pren massa, es quedaria adormit com un tronc.

Sap moltes coses, l'Ara-Take, i per això voldria trobar aquell que prengués el relleu quan no hi sigui o quan no tingui forces per sanar. Argitibes poc temps abans d'anar-se'n li va dir: "Només tu sabràs escollir aquell que ha de venir després de tu." Ell voldria instruir a qui

fos en tot allò que sap perquè aquest saber no es perdés en la foscor.

Ha tingut una bona vida amb la Teban. Tres vegades va infantar la companya, però només un dels fills és viu. El primer va morir al néixer i el darrer es va ofegar una tarda d'estiu, quan es banyava a l'estany. Els queda l'Ara-Kun, però aquest té una força descomunal i serà guerrer i explorador. És la mà dreta del capitost. La Teban i ell se'l miren abans de dormir. I després, encara que són grans, s'adormen apegats l'un a l'altre, com cada nit.

Avui, estirats al jaç, la Teban, apartant el cosit de pells de cabra que els cobreix, ha dit a cau d'orella al seu home:

—Crec que hauries de parlar amb el fill del Nifos.

—Per què? —ha respost ell.

—Perquè, quan un dels nostres està malalt, li porta aigua, l'embolcalla i es queda llarga estona al seu costat. Ell sap cuidar la nostra gent.

—M'ho rumiaré —diu rondinant.

Ara-Take prem la mà de la Teban i mira al fill del Nifos que atia el foc a l'entrada de la balma. No veu que tingui res d'especial. O potser sí? Torna a mirar-lo. Veu com apila unes branques a la vora del foc i com para atenció a la boira que envolta la balma on tot el grup dorm. Potser la Teban té raó. Demà, en caure la tarda, li explicarà al noi com aquell dia mai oblidat va enretirar d'una estrebada la pica clavada al pit de l'Oto-Nin. En l'aire queda si el fill del Nifos farà preguntes o no.

La Teban ha tancat els ulls. Respira plàcidament. Ara-Take, el vell sanador, s'encomana als esperits de la nit perquè els donin un bon dormir. El fill del Nifos continua despert.